

Harmincezer néző az 1865. évi budapesti regattán.

Az első magyar sportversenyfénykép.

Amikor e sorok napvilágot látnak, Budapest sportkedvelő közönsége a Margitsziget felé özönlik, hogy tanuja legyen a nagy budapesti regattának. A regatta ma már tömegeket érdekel, hiszen a háboru után felfedeztük a Dunát. A Dunában uszunk, rajta evezünk, mellette napozunk, weekendezünk, sétálunk, üldögélünk, szalonát piritunk, rádiót hallgatunk, örülünk az életnek vagy keseregünk a sors mostohaságán. Mindez üdítő foglalkozások közt a legváltozatosabb az evezés, amelynek hódolunk mint egyetli evezősök és mint vadevezősök; vasárnaponként elborítjuk a Dunát és partjait. Ezen a mai vasárnapon az evezőstömeg egy része a versenyevezősökkel képviselteti magát a vizen; ő maga nézi e szép látványosságot.

Hányan lehetnek a nézők? Bizonyára többbezen. Szép szám, amikor a különböző sportoknak egymás közt való versenye szerte tépi Budapestnek, ennek a milliós városnak közönségét. *Amde hinnők-e azt, hogy az 1860-as években, amikor Budapest (helyesebben Buda és Pest) lakosságának száma még csak szerényen kezdett emelkedni a 200.000 fölé, 30.000—40.000 ember nézte végig a regattát? Pedig úgy volt! 1864-ben és 1865-ben az evezős sport a tömegérdeklődés középpontjába került. Persze sem társadalmi életünk, sem sportéletünk nem érett még meg arra, hogy ebből az alkalmi tömegérdeklődésből tömegsport fejlődjék. Maga a tömegérdeklődés azonban megvolt, kihatót a jövőre, emlékként pedig hátrahagyta nekünk az első magyar sportversenyfényképet, amelyet e sorainki felett közlünk.*

Nézzük mindezt közelebről. Evezős sportunk multjáról nemrég még csak annyit tudtunk, hogy legrégebb, ma is működő egyeletünk: a *Nemzeti Hajós Egylet*, ezt mágánásifjakból álló, ma már nem létező egyelet előzte meg. Ujabb sporttörténeti kutatásunk kimutatta, hogy evezős sportunk multja messzebb nyulik vissza: a legnagyobb magyarhoz, *Széchenyi István* grófhhoz, aki az 1830-as években már sportszerűen evezett, az 1840-es években pedig angol módra csónakdát alapított. Ez volt az első hajósegyelet, amely szerencsétlen végli szabadságharcunkban természetesen megszűnt. — 1861-ben támasztották fel újra, atyjuk emlékére, *Széchenyi István* gróf fiai és barátai. Ez volt az előbb említett mágánás evezős egyelet, hivatalosan *Budapesti Hajós Egylet*.

Az evezés tehát, mint mágánás-sport indult meg. A lovassportok után ez tetszett meg fiatal főurainknak leginkább. Ugy látszott, hogy ez a sport biztosítja aránylag legjob-

ban a kizárólagosságot, amelyben a lovassportnál sikerült megmaradniok. Csakhogy amilyen kívánatos dolog a kizárólagosság osztályelkülönzési szempontból, ép oly kevéssé üdvös a sporttéren, ahol végre is vetélkedés, az erők összemérése a cél. Ez a vetélkedés játszi módon lehetséges volt a lófuttatáson, ahol mágánások futtattak egymás ellen, de nehézségekkel fenyegetett a vizen. Itt verseny csak úgy volt elképzelhető, hogyha több egyelet alakul. Ez meg is történt oly módon, hogy a polgárság ifjai is rájöttek arra, hogy közösen csónakot venni egészen más dolog, mint külön versenyparipát tartani; tehát ők is rámerészkedtek a vízre. A mágánásifjak eleinte örültek versenytársaiknak, később azonban abba hagyták azt a sportot, amelyet immár „mindenki” fizhet. Valójában távol voltunk még attól, hogy mindenki fizhesse; még csak a polgárság egy kis töredéke kóstolt bele; a főuri fiatal-ság azonban máris látta, hogy az evezés egyedulalmából kicsuszott és így 1870 körül visszavonult a vízről.

Ez a társadalmi sportdráma csendes vége. Izgalmas volt azonban a közepe. A hatvanas évek *magyar világot* éltük. Minden pezsdült, minden lendült. A testgyakorlás iránt is — akkor még alig használták a *sport* szót — élénkülni kezdett az érdeklődés. A Vigadó-téren szálltak be a mágánásifjak, hogy a Margitszigetre evezzenek fel reggelizni. Mindenki megbámulta őket. Hát még amikor a maguk sorából való ifjak is, szép színes öves, nagy szalmakalapos evezős formaruhában, a jól megépített hatalmas ladikban álljt vezényelvén, magasra emelt lapáttal tisztelgetek a parton álló hölgyeknek!

Nagy dolog volt ez, de még nagyobb volt az 1864-es és 1865-ös évek regattája, amely kitünő rendezésben, méltán kelthette azt a reményt, hogy a lóversenyhez hasonló érdeklődést kiváltó sport megindulásáról van szó. Megkoronázta ezt a várakozást az a körülmény, hogy 1865-ben *magá Ferenc József király is végignézte a regattát*. E ver-

Regatta 1865-ben, melyet harmincezren néztek végig. A nézők között volt Ferenc József őfelsége is.

1931. évi főiskolai regatta, mely az előbbi képpel érdekes összehasonlításra ad módot.

senyeken még a mágnások vezetnek: *Széchenyiek, Károlyiak, Zichyek, Wenckheimék* és barátaik, de vannak már polgári versenyzők is, sőt a *hajósok és molnárok* versenye — egy mai napig fennmaradt versenyszám — egy harmadik társadalmi réteget is starthoz állít. — A *Családi Kör* című lap festi meg a verseny képét:

— Velencei tájkép volt: a csendes folyó hátán a lengő zászlós, libegő csónakok. Taracklövések adtak jelt az indulásra; a cél elérését, a nézők föl-fölhangzó „éljen”-riadása hirdeté... A szandolinversenyben az öt könnyű jármű közül a fehér-kék-sárga zászlós ért a célhoz legelőször. A halászkok, molnárok és hajósok versenyében a kékzászlós lett nyertes...

— Gyönyörű látvány volt e verseny. A Duna két partján 30—40.000 ember; a Dunára néző ablakok, erkélyek tele a legszebb női arcokkal; a házak födelei tele kéményseprőkkel és mesterinasokkal, a *Margitsziget felé az ezüst fodrokban ringatózó folyam ellepve naszádokkal, csónakokkal, lélekvesztőkkel és ezekben az emberek tarka változatossága*. Össze-vissza fényes öltönyű urhölgyek és rongyos molnárinások, katonatisztek és molnárlégények, a gőzhajótársaság és a csónakegyletek tagjai, aztán maguk a versenyzők, azok az ifju erőttől dagadozó karok, a diadalvágytól hevült arcok és a festőileg szép, tarka matrözöltönyök — olyan látvány volt, hogy még az *Akadémia is érdemesnek tartotta rendes hétjői gyűlését másnapra halasztani, csak hogy az élvezetben gyönyörköd-hessék...*

Ugyanez ismétlődött meg 1865-ben a király jelenlétében. Erről a regattáról fényképfelvételeink is van. *Ez az első magyar fényképfelvétel sportversenyről, amelyet ez alkalommal először hozunk nyilvánosságra*. Eladdig csak rajzolt, festett, metszett sportképeink voltak, sportfénykép még egyes sportolókról beállítottan sem készült.

1865-ben a király jelenléte lehetett az indító ok, amely megmozgatta a fényképezést. E fényképre a Fővárosi Múzeumban akadtam rá városépítészettörténeti kutatásaim közben. Figyelmemet rögtön megkapta a Dunán végbe-menő zajló élet, amelyben az 1865-ös regattára ismertem.

Az olvasó a képen maga előtt látja a budai Dunapartot régi állapotában, egyetlen kétemeletes házzal; szemközt jobboldalon nagyvárosiasan emelkedik a *Ferenc József-tér*, akkor *Rakpiac*; csatlakozik hozzá a nemrég épült *Akadémia* és a *Rudolf-rakpart* négy uj háza. Felfedezhető a *Szabadság-tér* helyén lévő *Ujépület*; a jelenlegi parlamenti palota helyén össze-visszaság. — Ez az 1860-as évek közepének Budája és Pestje. — *Mit látunk a Dunán?* Manap is szokatlan élnkséget. Elöl a budai oldalon egymás mellett három hajó áll, egy különösen fellobo-góztottan. *Ez a király ha-*

jója. E hajók között csónakok. A pesti oldalon két hajó mozgásban. A vizen husz egynéhány csónak. Ezek részben versenyzők, részben szintén nézők.

Két ily népes regattánk volt: az 1864-es és 1865-ös. *A nagy hajódisz nyilvánvalóvá teszi, hogy ez az 1865-ös királyregatta*. 1866-os regatta azért sem lehet, mert akkor már a Margitsziget mellett folyt a verseny. — A lapokban jelzett nézőtömeget megtaláljuk a képen: a pesti oldal balsarkán, a mai Országház helyén *valóságos hangyaboly*, amely végighuzódik az egész pesti parton. *Budán a kétemeletes felhőkarcoló teteje szintén karzatul szolgál.*

Ez a tömegérdeklődés a következő években teljesen el-lanyhult, hogy korunkban *tömegsport* alakjában támad-jon fel.

Siklóssy László.